

može simulirati na kompjuteru, a to, Kuhn bi morao da prizna, dokazuje da je on mehanički, odnosno – odlučiv.

15. Larry Laudanov ogled »Sagledavanje naučnog progressa sa stanovišta rešavanja problema« (»A Problem – Solving Approach to Scientific Progress«) preveden je iz zbornika *Scientific Revolution*, Oxford, 1981.

U sporu oko metode, ovaj ogled svoje mesto zaslužuje ne argumentacijom za ili protiv neke metode već zahtevom da se unapred postavljeno stanovište ispita, što je neobično, iako ne nezahvalan, oblik raspravljanja u filozofiji nauke. Normativna filozofija nauke logički nije neodrživa.

Iz postojećeg istorijskog svedočanstva Laudan zaključuje, a potom ispituje da:

- promene teorija nisu kumulativne;
- teorije nisu prihvaćene zbog empirijske potvrde niti odbačene zbog anomalije;
- uzrok promene su pojmovni sporovi pre nego pitanja empirijske potvrđenosti;
- principi naučne revizibilnosti su relativni;
- teorija koja raspravlja samo o prihvatanju i odbacivanju nije u stanju da se uhvati ukoštac sa većinom situacija sa kojima se naučnici suočavaju;

– koegzistencija rivalskih teorija nije izuzetak – već pravilo itd.

Laudan prosuđuje ovu skicu modela filozofije nauke prema navedenim zahtevima i zaključuje da ona dopušta mogućnost da teorija bude prihvatljiva i kada ne očuva kumulativnost jer taj model dopušta mogućnost da sporovi o pojmovnim svojstvima neke teorije igraju racionalnu ulogu i mogu voditi do razjašnjenja osnovnih pretpostavki. Zatim daje razloge prihvatanja teorija sa anomalijama itd.

Ima ozbiljnih razloga zbog kojih naučnici oklevaju da prihvate, na izgled, dobro potvrđene teorije. Prihvatanje jedne teorije često znači odbacivanje one čije se sve dobre i loše strane nisu još pokazale. Takav model nauke omogućuje objašnjenje, što je za Laudana najvažnije, istovremenog postojanja rivalskih teorija. Pluralizam naučnih teorija svakako doprinosi progressu.

16. Na kraju zbornika je provokativno predavanje Paula Feyerabenda članovima filozofskog društva Sussex univerziteta 4. novembra 1974. godine, objavljeno u časopisu *Radical Philosophy*, 2, 1975. godine pod naslovom »How to Defend Society Against Science« (Kako zaštititi društvo od nauke).

Feyerabendova ideja je da savremena nauka spustava slobodu mišljenja. Zato on pobija argument o izuzetnom položaju nauke u društvu koji se sastoji iz dva dela: (1) nauka je konačno našla korektan *metod* za pobeđujuće rezultate i (2) postoje mnogi rezultati koji dokazuju superiornost tog metoda. Protiv (1) govori to da teorija ne samo da ne može biti dokazana činjenicama već ni podržana. Iste činjenice mogu podržavati različite teorije. Teškoća suprotnog stanovišta je u tome što pretpostavlja o umu ono što treba da objasni o svetu: da on pravilno funkcioniše.

Ni (2) nije konkluzivno jer, pored nauke, i druge oblasti ljudskog duha daju rezultate (intuicija, fantazija i sl). Štaviše, za svoje rezultate nauka, najčešće, mora da zahvali drugim ljudskim sposobnostima. Naučni napredak je, najčešće, rezultat spoljnog uplitanja koje je tako izvedeno da pobeđuje uprkos najosnovnijim i »najracionalnijim« metodološkim pravilima. Feyerabend zaključuje da ne postoji naučna metodologija koja bi se mogla upotrebiti da odvoji nauku od svega ostalog. »Nauka je samo jedna od ideologija koje pokreću društvo i treba da bude tretirana kao takva« (podvukao P. F., str. 358).

Na kraju treba napomenuti da se ne može očekivati da ovaj tekst nadomesti čitanje knjige, kao ni da je celokupna argumentacija konkluzivna. Na čitaocu je da proceni ubedljivost svih navedenih razloga, kao i njihovu racionalnost. Činjenica da većina ponuđenih tekstova pripada tzv. analitičkoj tradiciji svedoči o popularnosti ovih tema u njoj, ali ne onemogućuje nikoga da za pomenute probleme koristi neki drugi model racionalnosti. Sve što je neophodno jeste da on bude opšte razumljiv, saopštiv i objektivn.

Napomena:

* Kako su svi citati iz knjige *Filozofija nauke*, navodim samo broj strane sa koje citiram.

Živimo u velikoj i praznoj kući

irena vrkljan

VEČE

Kiša pada usitnjena u slatkiše,
iznad zvijezda koje pršte, mrežo nagrickana.
Put rukopisa je strmo bilo
duž kože nekadašnje, prazno
je svetlo mazno.

Ne reci, ta zavjesa je već poderana,
baci sve stare, zgrušane riječi
i promijeni se brzo.

Plasťevi su dan danas nevoljeni, ogrebano lice.
Ovdje je tako lijepo hladno,
ovdje na zapadu Charlottenburga,
milosti za sva slova, zagrlj me strasno.

Izdajničke zamke leže na crtežu pismenosti,
u sobi sjene, koje su već iz prošlosti.

Na što još čekaš, beskrajno, strano područje?
Svi prozori su zabrtvljeni,
tama prosipa žalfiju, ptice selice putuju
iznad nas, koji smo na tlo položeni.

POD SVJETILJKAMA

O zmijo razuma, brzo
nagrizać granicu, koju sobu dijeli na dva mora
i ona to dopušta,
plahite, koje oni muškarcu na ramenima nose vješto,
pune su rupa, plahite se polako crvene: kaplje nešto.

Zima se seli u ovaj grad i dvore,
tamni gusti plodovi pune prozore,
bu ja noć naša.
Pjesme sada služe već kao tanjurići
i lako gore, kada ih se zaboravi.

Lutalica, skitnica ne kuća više na vrata,
smrt nekako kasni i već je bez ideja.

Samo lijepa zmija lijeno leži na stolu,
čelo je naprslo, a duša, duša sjetna
nečujno bježi ova ovdašnja svjetla.

GUBICI

Dah, koji te napušta, ne može se opisati, napuštaju
te i prijatelji, glasno šumu ruše,
koja oko tvoje kuće bješe,
odnose stabla, ostavljaju ti zemlju pustu,
fućkaju i pjevaju
tu propast glasnu, gustu.

Toplina, koja te napušta, kaplja je voska
na tvojoj koži, oni pčele šalju kroz zidove sobe,
šalju gljive, gusjenice čudne, same noćne robove.
Divlja je kosa, gola su leđa,
dani su ovi prebrojani
i hladna je ova meda.

Nema hitne pomoći, liječnik neki, ruka već napušta
putanju planeta, nije potrebna više, starost sušta.
Papir se mrvli, slova padaju kao kroz neko sito,
nema grobova, ne raste žito,
u brzini tog rastanka
šutimo razborito.

NESIGURNOST

Plaha ljubav spram tebe, dušo pamćenja!
Sačuvana si u sitnim kapima
što padaju u čašu.
A ona stoji na glavi, okružena
starim fotografijama, kruna prozirna.
Nosim ju kroz ulice, vino gorčine,
andeo iza mene brzo okreće lice,
spotičem se, hvatam ju uplašeno,
prospipam život, dok sve nije potrošeno.

IRONIČNO

Kada čujem, što se stvarno događa,
tad osjećam bršljan oko mojih žila,
tiho kuckanje nevoljkosti,
i lice, koje sam bila.

Tad vidim glavu, stol na kom je ležala,
visoke borove nade, crvene maline ljubavi,
vidim nestale ljestve sa sigurnim koracima,
malo čaja u čaši, nešto soli, malo tila,
i pjesmu, koja sam bila.

Kasnije je sve lako, čovjek se tješi, zaboravlja.
Ali u pognutoj glavi još tinja nemir
i utjeha me ne napušta.

Kasnije je sve prošlo, dovoljno dugo smo se smijeli.
Mrmljamo, spavamo u velikoj i praznoj kući,
i svega smo se riješili.